

VALVIRA

sotevalo(at)valvira.fi

Invalidiliitto ry edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Liitto edustaa 146 jäsenyhdistyksensä kautta 30 000 fyysisesti vammaista ja toimintaesteistä suomalaista.

Invalidiliitto ry:n ehdotuksia valvontaohjelmaan Valviralle ja aluehallintovirastoille vuodelle 2019

Invalidiliitto kiittää Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa (Valvira) suunnitelmallisesta toiminnasta vammaispalvelujen seurannassa sekä mahdollisuudesta tehdä ehdotuksia tulevaan valvontaohjelmaan vuodelle 2019.

Suunnitelmallinen valvonta edistää mm. YK:n vammaissopimuksen ja yhdenvertaisuuslain pakottavien säännösten toteutumista kansalaisten arjessa. Valvontamenetelmien eri vaihtoehtojen käyttö määräytyy esiin tulleen epäkohdan mukaan, esim. ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä. Uuden asian toimivuuden varmistamiseksi on informaatio-ohjaus tarpeellista.

Vammaispalvelujen merkitys

Vammaisille ihmisille on erityisen tärkeää palvelujen oikea-aikaisuus ja luotettavuus jotka takaavat osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuuden yhdenvertaisina kansalaisina. *Viranomaisneuvonta ja ohjaus* on merkityksellistä, jotta vammaisen henkilö osaa hakea tarvitsemiaan palveluita. Tämän ohella pidämme tärkeänä, että valvonta-ohjelmassa huomioidaan vammaispalveluja koskevien *palvelusuunnitelmien laatu ja oikea-aikaisuus*. Tähän kytkeytyy oleellisesti vammaispalveluhakemuksien *käsittelyajat* joilla on merkitystä palvelun käyttäjien itsenäisyyteen ja yleisesti arjen sujuvuuteen.

Sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalveluiden toimivuus

Keskeistä on kuljetuspalveluiden *toimeenpano* sekä kuljetuspalveluiden *järjestämistavat* suhteessa palveluiden käyttäjien yksilöllisiin tarpeisiin. Tältä osin on kyseessä uusi tilanne huomioiden 1.7.2018 voimaan tullut liikennepalvelulaki.

Vammaispalvelulain soveltaminen suhteessa kuljetuspalvelujen käyttäjien heterogeenisiin tilanteisiin; *vakiotaksin käytön edellytykset, asiakkaiden odotusajat sekä matkojen asianmukainen yhdistely*. Nämä ovat keskeisiä ulottuvuuksia arvioitaessa kuljetuspalvelujen toimivuutta asiakas näkökulmasta.

Sosiaalihuoltolain mukaisissa kuljetuspalveluissa käytetään päätöksenteossa toimintakyvyn rajoitteen ja palvelun tarpeen ohella palvelun hakijan tulotietoja. Käytännössä hakijan tulot, ilman tosiasiallisen maksukyvyn selvittämistä, ovat voineet estää kuntalaista saamasta hakemaansa palvelua, johon toimintakyvyn rajoitteiden perusteella olisi ollut tarvetta.

Apuvälinepalvelut

Apuvälineiden tehtävä on kompensoida vamman tai sairauden aiheuttamaa toimintakyvyn alenemaa, jonka johdosta asiakas on riippuvainen toimivasta apuvälineestä. Tästä johtuen apuvälineiden merkitystä vammaisen tai sairaan henkilön toimintakyvylle ei voida kyseenalaistaa. Keskeistä on, että *apuvälineiden arviointi tapahtuu yksilöllisesti ja apuvälineiden käyttö tulee varmistetuksi asianmukaisella käytön opetuksella*. Oikea-aikainen apuvälineiden saanti on palvelun vaikuttavuuden näkökulmasta merkityksellistä kaikille apuvälineiden käyttäjille. Huolenaiheena on, että apuvälineprosessiin viivästymisen seurauksena esim. lapsen saadessa apuvälineen, hän on jo ”kasvanut” sen ohi. Esitämme valvontaohjelmassa huomioitavaksi em. seikkojen ohella *apuvälineprosessien ajallisen keston seuraamista ja oikea-aikaisuuden varmistamista*.

Kilpailutuksen merkitys elämän mittaisissa palveluissa

1.7.2017 voimaan tulleen hankintalain soveltaminen vammaispalveluissa on tärkeä seurannan ja valvonnan alue, koska kyseessä on usein elämän mittaiset palvelut. Tämä kuvastaa palveluiden merkityksen painoarvoa pitkäaikaisina ja toistuvina. Keskeisiä ovat *palveluasuminen, henkilökohtainen apu, kuljetuspalvelut sekä apuvälinepalvelut*. Nämä kohdennetut erityispalvelut ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden pitäisi joustaa ja mukautua kunkin eri tavoin vammaisen ihmisen yksilöllisiin erityistarpeisiin ja siten seuranta ja tarvittavan valvontamenettelyn merkitys korostuu. Miten kilpailutuksessa on huomioitu palvelunkäyttäjien erityistarpeet, onko päätöksen teossa hyödynnetty positiivisen erityiskohtelun tai kohtuullisen mukautuksen mahdollisuuksia ja päädytty palveluiden järjestämiseen esim. suorahankinnan keinoin.

Valviran ja aluehallintovirastoiden valmistelemat valvontaohjelmat tukevat pitkäjänteistä, suunnitelmallista valvontaan. Invalidiliitto näkee hyvänä asiana, että valvontaohjelman päivityksen yhteydessä voidaan huomioida nopeasti lainsäädännön muutosten vaikutuksia ja riskejä sosiaali- ja terveydenhuollossa eri asiakas- ja potilasryhmille.

INVALIDILIITTO RY

Petri Pohjonen
Pääjohtaja

Laura Andersson
Yhteiskuntasuhdejohtaja

Lisätietoja: Riitta Saksanen, sosiaali- ja terveystieteiden asiantuntija, p. 044 765 0498.
riitta.saksanen@invalidiliitto.fi

